

FORSKERNE HÅNTERER REFERENCERNE HØJST INDIVIDUELT

RefWorks eller hjemmegjort. Det er en udfordring for bibliotekerne at hjælpe forskerne med håndtering af referencerne – ikke mindst fordi forskerne har vidt forskellige tilgange til håndteringen. Ny undersøgelse konkluderer derfor, at bibliotekerne skal tage udgangspunkt i den enkelte forskers behov – og ikke mindst sørge for at få fat i de yngre forskere så tidligt som muligt.

AF ANNE C. ANDERSEN, ACA@ASB.DK, ASB BIBLIOTEK, OG SOLVEIG SANDAL JOHNSEN, SSJ@SAM.AU.DK, DET SAMFUNDSVIDENSKABELIGE FAKULTETS BIBLIOTEK, AARHUS UNIVERSITET.

På Aarhus Universitets (AU) biblioteker målretter vi vores services i forbindelse med referencehåndtering, så de understøtter studerende og forskere i deres daglige arbejde. Det finder især sted via kurser og vejledning.

Hvad forskerne angår, støder vi imidlertid på udfordringer, da vi ikke kender deres arbejdspraksis tilstrækkeligt. Vi har måttet konstatere, at vi for sjældent hører, hvad forskerne har af spørgsmål eller problemer vedrørende referencehåndtering.

Hvorvidt det skyldes, at de ikke kender til, hvad bibliotekerne tilbyder af referenceværktøjer, eller om arbejdet med et referenceværktøj ganske enkelt ikke er en del af deres forskningspraksis, ved vi ikke. Det undersøgte vi nærmere med projektet ”Hvad gør forskerne med deres referencehåndtering, når de forsker?”.

Antagelse: Forskerne klarer referencerne selv

Det DEFF-støttede projekt skulle kaste lys over, hvad forskerne egentlig tænker om referencehåndtering, og hvordan de håndterer det. Målet var at få et bedre kendskab til forskerne som brugergruppe for dermed at blive i stand til mere effektivt at målrette vores services.

En af antagelserne var, at forskerne er meget selvhjulpne, når det gælder referencehåndtering, og at de ikke kender til bibliotekets ekspertise på området – det på trods af, at bibliotekerne gennem flere år har supporteret inden for feltet og markedsført kurserne i referencehåndtering bredt.

I undersøgelsen arbejdede vi med interviews og interaktionsstudier. Vi interviewede ti forskere fra AU's to hovedområder Business and Social Sciences og Faculty of Arts. Forskerne arbejder alle inden for fagområder som Økonomi, Jura, Statskundskab, Kommunikation, Pædagogik, Læring, Uddannelse og Kompetenceudvikling.

En fællesnævner for disse forskningsområder er, at forskerne bruger lang tid ved skrivebordet og kun i mindre grad er i marken for at indsamle data.

Tidsmangel, temperament og arbejdsprocesser

Hvad fortalte projektet os så om forskernes brug af referencehåndtering? Det fortalte os først og fremmest, at forskernes arbejdspraksis er meget individuel, og at referencehåndtering ikke er et emne, der diskuteres eller spiller nogen større rolle i forskningsmiljøerne.

Faktisk adskiller de adspurgte forskere sig rigtig meget fra hinanden, når det gælder brugen/ikke-brugen af referenceværktøjer eller brugen af et selvudviklet system. Vi oplevede, at nogle af respondenterne anvender et referenceværktøj supporteret af biblioteket (f.eks. EndNote og RefWorks), mens andre anvender det frit tilgængelige værktøj Zotero.

Derudover er der de forskere, der enten selv har udviklet eller har fået udviklet et elektronisk eller papirbaseret system til deres behov. Det kan derfor være vanskeligt overordnet at udtale sig om, hvilket værktøj eller hvilken metode til referencehåndtering der er mest anvendt på AU.

De forskere, der fravælger referenceværktøjer, gør det på grund af tidsmangel – eller fordi de ikke har temperament til at sætte sig ind i systemet, eller fordi systemet ikke understøtter deres arbejdsprocesser. I stedet finder de andre metoder til at håndtere deres referencer. Det kan være hjemmelavede systemer baseret på Word eller små IT-systemer, hvor de selv kan opbygge en database, der holder styr på deres referencer

Intet forskningssamarbejde omkring referencerne

Blandt de adspurgte forskere var der ingen, der arbejdede sammen med andre forskere om et referenceværktøj – heller ikke selvom forskerne samarbejdede om en given publikation eller et forskningsprojekt. Det kunne mere vejledning fra bibliotekets side rette op på.

Der er også stor forskel på, *hvordan* forskerne anvender et referenceværktøj. Nogle forskere anvender et værktøj aktivt i deres undervisning, for eksempel ved at generere pensumlister til de studerende, og de anbefaler gerne et værktøj til speciale- og ph.d.-studerende. Andre forskere anvender derimod kun værktøjerne i forbindelse med udgivelse af publikationer, og de mener ikke, at det er deres opgave som vejledere at anbefale et værktøj.

I det hele taget er det karakteristisk for forskerne i undersøgelsen, at de alle har deres vaner i forhold til arbejdspraksis – og at vanerne ikke er nemme at ændre på.

Opdatering og markedsføring

I undersøgelsen erfarede vi, at nogle af forskernes versioner af referenceværktøjer langt fra altid er opdaterede – mens andre forskere ikke har et særlig stort kendskab til de funktioner, som værktøjerne indeholder. Det er ikke nødvendigvis et problem for forskerne. Flere har ganske enkelt fundet deres egne måder at anvende værktøjerne på, og hvis det fungerer for dem, er manglende viden om systemet ikke blevet opfattet som en barriere.

Forskernes tilbageholdenhed med at tilegne sig referenceværktøjerne og deres måske fastlåste arbejdsvaner er vanskelige områder at håndtere. Det er heller ikke sikkert, at det er områder, der skal håndteres. Hvis forskerne ikke vil anvende referenceværktøjerne, er det deres egen sag.

Der, hvor bibliotekerne skal være opmærksomme, er den manglende markedsføring af kurser, ekspertise og tilbud om hjælp til referenceværktøjer. Det er et problem, at forskerne ikke ved, hvor de skal gå hen med deres spørgsmål vedrørende referenceværktøjerne.

Inspirationskatalog

Undersøgelsens resultater er blevet samlet i et inspirationskatalog, som kan være til hjælp for andre, der arbejder med referencehåndtering. Kataloget tager udgangspunkt i den kontekst, som undersøgelsen fandt sted i, men det er vores mening, at mange af forslagene kan overføres til andre fagområder. Nedenfor finder du et lille udpluk af inspirationskataloget.

Fokuser på den individuelle forsker!

Ud fra undersøgelsen kan vi se, at forskerne arbejder meget forskelligt, og at deres arbejdspraksis vedrørende referencer er afhængig af temperament og vaner. Biblioteket kan med fordel rette henvendelse til forskerne på et individuelt niveau, hvormed fokus kommer til at ligge på, hvad der passer den enkelte forsker. I stedet for kun at fokusere på referencehåndtering gennem de kurser, der udbydes, kan biblioteket desuden anlægge et bredere fokus på referencehåndtering, så den enkelte forsker vejledes i, hvilket system der passer til vedkommendes behov.

Involver biblioteket i det faglige miljø!

Biblioteket kan i større grad forsøge at blive involveret i forskningsprojekter rundt omkring i miljøerne på universitetet. For eksempel kan en bibliotekar knyttes til et forskningsprojekt i en coach-lignende funktion. Funktionen vil skabe værdi for forskningen ved at bidrage med elementer, der støtter op om forskningen. Bibliotekar kan løbende bistå projektet med litteratursøgning og referencehåndtering. Vigtigt er, at bibliotekaren

Forskere arbejder meget forskelligt og deres praksis vedrørende referencer er afhængig af temperament og vaner.

ikke kommer til at fungere som referenceredaktør for projektgruppen, men fokuserer på løbende vejledning i brugen af referenceværktøjer ved at bistå med eksempelvis valg af output styles, så forskerne føler sig klædt på til at anvende referenceværktøjer i deres senere forskning.

Få fat i de nyansatte!

Mange forskere arbejdspraksis består af vaner, der kun vanskeligt lader sig ændre. Det gælder især de erfarne forskere, mens yngre forskere endnu ikke har ladet deres arbejdspraksis præge af indgroede vaner. Den viden skal biblioteket udnytte ved i højere grad at satse på at målrette kurser og vejledning mod de nyansatte forskere. Det er nemmere at vejlede og hjælpe yngre forskere i gang med en god referencepraksis end forskere, der gennem mange år har opbygget bestemte systemer og vaner, der er svære at ændre på.

Vi vil gerne i dialog om erfaringer og 'best practice' inden for feltet, og derfor har vi i forbindelse med rapporten planlagt en videndelsingsdag i henholdsvis København og Aarhus. Arrangementet er annonceret på forskbib-listen primo februar.

Rapporten og inspirationskataloget kan rekvireres hos Anne C. Andersen, aca@asb.dk, eller Solveig Johnsen, ssj@sam.au.dk.